

munens Budget for 1939—40 m. m. End ikke Skolens Historie er behandlet med den Grundighed, man kunde have ventet af en Lærer. Forfatteren har kun kunnet spore Skolen tilbage til 1772. I Aarhus Bisparkiv (4. Rev. Fol. 101 Nr. 1 og 2) kunde Forfatteren dog med største Lethed have skaffet sig Oplysning om Balle Skolevæsens ældre Historie. I Stedet for ræsonnerer han baade her og andre Steder meget trættende over, hvordan Udviklingen *muligvis* er foregaaet, i Stedet for at fortælle, hvordan den *virkelige* har været. Det vigtige Afsnit om Udskiftningen og Udstykningen er mildest talt uklart, og et følgende om Landbrugets Udvikling i nyere Tid oplyser overhovedet intet. Det er blot en Række Almindeligheder.

Bogen mangler Person- og Sagregister samt de fleste Steder Kildeangivelse.

Man lægger den til Side med en Følelse af Utilfredshed. Alt i alt er det en »tynd« Bog.

Carl Lindberg Nielsen.

*P. Feddersen Jensen: Visby Sognekrønike
(Eget Forlag 1946).*

Visby sogn hørte indtil 1864 til de gamle kongerigske enklaver. Det er altsaa ikke noget rigtigt sønderjysk sogn, Lærer Feddersen Jensen har behandlet i sin »Visby Sognekrønike«. Den udvikling, der skitseres her er ikke typisk for Sønderjylland, men indeholder dog mange træk af almindelig interesse. Der fortælles en del om forholdet mellem de vestslesvigske bønder og herremanden paa Trøjborg, Limbækkernes og Daniel Rantzaus gamle borg. Vi hører om den voldsomme strid mellem hovbønderne og Godsejer Bendix Holst i tiden omkring 1800, en strid som er saa meget mere ejendommelig, som hoveriet ellers havde været afløst her fra omkring 1611 (Danske Herregaarde Ny Samling III, s. 548), saa at Inspektør Hansen i en indberetning fra 1768 med rette kunde fremhæve forholdene paa Trøjborg som forbilledlige (Sønderjydsk Maanedsskrift 1938/39, s. 7). I 1784 opsagde bønderne imidlertid den gamle hoverikontrakt, og efterhaanden blev modsætningsforholdet til Bendix Holst stærkere og stærkere. Man be-

brejdede ham bl. a., at hans omfattende studefedning var medvirkende til den knaphed paa brødkorn, som fandtes i disse aar. De utilfredse gik endda saa vidt, at der i 1800 blev planlagt et overfald paa den gamle gaard, som skulde brændes ned (Sønderjydske Aarbøger 1945, s. 145 ff.). Trøjborg blev dog staaende denne gang, men i 1850erne mødte den sin skæbne, da den kendte foregangsmand Knud Lausten Knudsen, der havde købt den i 1852, lod den rive ned. Nu staar den som Sønderjyllands største ruin, et vidnesbyrd om sandheden i de ord, Peter Rantzau satte paa portalen: Alt er forfængelighed.

I Landsarkivet i Aabenraa opbevares et udmærket godsarkiv fra Trøjborg. Det gaar helt tilbage til 1500-tallet, og en del af dets stof er benyttet af forfatteren. Der er dog ingen tvivl om, at en mere indgaaende brug af det omfattende materiale vilde have givet bogens skildring af de ældre forhold den fylde, som den nu til en vis grad savner, idet fremstillingen for disse afsnits vedkommende væsentligst er bygget paa den trykte litteratur. Derimod er behandlingen af den nyere tid, af fremmedherredømmet og overgangsaarene, mere indgaaende, idet der her baade er benyttet en del utrykt materiale og en rig mundtlig tradition. To udmærkede afsnit, skrevet af skoleforeningens formand Hans Jepsen Christensen og Sognefoged Thomas Hansen, passer fortrinligt ind i helheden. Denne del af bogen giver en værdifuld skildring af befolkningens aandelige og materielle kaar i tyskertiden, og enhver, der interesserer sig for Sønderjyllands historie, vil læse disse afsnit med udbytte. Det maa haabes, at man ogsaa i andre sønderjyske sogne, naar hjemstavnens historie skal skrives, vil give en udførlig redegørelse for udviklingen i den nyere og nyeste tid.

Johan Hvidtfeldt.